

หัวข้อวิจัย	การศึกษาระบบและกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม
ผู้ดำเนินการวิจัย	นภาพร เวชกามา สำราญ พิมราช ธีระรัตน์ ชิมแสน เกศจิตต์ ขามคุลา
หน่วยงาน	สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร สาขาบริหารธุรกิจเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ปี พ.ศ.	2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของศูนย์ข้าวชุมชนและสมาชิกในจังหวัดมหาสารคาม (2) สภาพการผลิตและกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม และ(3) ปัญหาการผลิตและแนวทางการแก้ไขการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ขึ้นทะเบียนสมาชิกแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ศูนย์ละ 4 ราย จาก 69 ศูนย์ รวม 276 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2559 ถึง ธันวาคม 2560 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) การสนทนากลุ่ม และการประชุมกลุ่มย่อย นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum)

ผลการศึกษา พบว่า ศูนย์ข้าวชุมชนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามเริ่มมีการจัดตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ. 2531 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพผ่านมาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการลงทุน และมีเมล็ดพันธุ์ดีในชุมชน แนวทางการจัดการศูนย์ข้าวชุมชนพบว่า ศูนย์ข้าวชุมชน มีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่มกลุ่มละ 5 คน ประกอบด้วย ประธาน 1 คน รองประธาน 2 คน เภรัญญิก 1 คน และเลขานุการ 1 คน ซึ่งคณะกรรมการที่ได้มาจากการคัดเลือกของสมาชิก สภาพและระบบการผลิต พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 52.6 ปี มีระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ย 12.5 ปี มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 8.76 ปี มีพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 7.52 ไร่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.2 ทำนาข้าวเจ้าเพื่อจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้แก่ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นหลัก ผลิตปีละ 1 ครั้ง ปลูกด้วยวิธีการหว่าน ผลผลิตข้าวที่ผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 374 กิโลกรัม/ไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,500.21 – 3,665.72 บาท/ไร่/ฤดูการผลิต มีรายได้จากการผลิตพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 20.60 บาทต่อกิโลกรัม ปัญหาของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า 1) ปัญหาสมาชิกกลุ่มมีการลาออกจำนวนมากส่งผลให้การบริหารจัดการกลุ่มขาดความต่อเนื่อง 2) ปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำ 3) ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง 4) ปัญหาคุณภาพเมล็ดพันธุ์หลักที่นำมา

ให้เกษตรกรขยายพันธุ์มีการปนสูง สำหรับแนวทางในการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในพื้นที่ศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาของเกษตรกรเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรองสำหรับใช้ในการทำนา 2) การส่งเสริมให้สมาชิกใช้ต้นทุนการผลิตที่ต่ำ เช่นระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์แบบประณีต และผลิตเมล็ดพันธุ์โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ 3) การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรและการสร้างตลาดข้าวคุณภาพในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ และ 4) มีแผนในการดำเนินงานและการผลิตเพื่อการจัดการคุณภาพและรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวจากสมาชิก เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีและเพียงพอในการจำหน่ายแจกจ่ายเพื่อการเพาะปลูกหรือหรือการปรับปรุงพันธุ์ต่อไป

Research Title	A Study of System and Processing Rice Seed Production of The Community Rice Centers in Maha sarakham Province
Researcher	Napharphorn Wetchakama Sumran Pimratch Theerarat Chinnasaen Ketjit Khamkula
Organization	Program in Agriculture, Faculty of Agricultural Technology Program in Agribusiness Administration, Faculty of Agricultural Technology Rajabhat Maha Sarakham University
Year	2018

ABSTRACT

The study purposes to 1) study the background information of the Rice Community Center and members in Maha Sarakham province, 2) to examine the production and progress of the Rice Community Center in Maha Sarakham, and to 3) explore the problems and solutions of the Rice Community Center in Maha Sarakham province. The participants were 276 from the 69 centers of the Rice Community Center by the purposive sampling from November 2016 – December 2017 through the interview schedule, group discussion and group meeting. The data were analyzed through SPSS program. The statistic used were frequencies, percentage, arithmetic mean, minimum, maximum.

The results of the study shown that the compensation was worth and there were good seeds for community. The results from the management of the center shown that the administrators included 5 people which were a head, 2 vices, an accountant and a secretary. The committee were from the conditions and the production system. Most members were male who mostly were 52.6 years old and have been worked for 12.5 years and also have experiences from the seed production 8.76 years. Moreover, they have 7.52 plantations for producing seeds and most of them 78.2 farming rice once a year though sowing. There were 374 kgs/plantation could produce the seeds and there were averagely 3,500 – 3,665.72 baths/plantation/producing season. The income form producing were 20.60 baths per kilogram. The problems from community were 1) the community management, 2) the lacking of water sources, 3) the cost of producing, and 4) the quality of the seed. The solutions of these problems included 1) the development of

the water sources of the farmers to reserve the farming, 2) supporting members to use the low costs in producing, 3) developing the network of the farmers and create the quality rice market in the local and the country, and 4) having plans to progressing and producing rice in order to improve the standards of the seed quality.